

XIII LEKSIKOGRAAFIAKONGRESS BARCELONAS

Kas võiks kujutleda Eesti üht suuremat ülikooli, näiteks Tartu või Tallinna oma, kandmas leksikograafi, näiteks Johannes Voldemar Veski nime? Või Elmar Muugi? Paul Saagpaku? Ega vist. Aga Barcelona ülikool, kus õpetatakse kõiki tavapäraseid erialasid, ka reaalteadusi, on eriline just selle poolest, et kannab katalaani kirjakeele sõnaraamatu autori Pompeu Fabra nime (tema „Diccionari de la llengua catalana” ilmus 1932). Selles ülikoolis toimuski 15.–19. juulini 2008 seekordne leksikograafide suurüritus, kus tähistati ühtlasi ka leksikograafide organisatsiooni 25. aastapäeva: Euralex asutati prof Reinhard Hartmanni eestvõttel esimesel leksikograafiakongressil 1983. aastal Exeteris. Tuntud on ka ühinguga seotud ajakiri, neli korda aastas ilmuv International Journal of Lexicography, mille toimetaja on praegu hollandi keeleteadlane Paul Bogaards. Tavapäraselt on igal kongressil esil oma maa keel – siin niisiis katalaani ja hispaania keel.¹ Aga erinevalt kui seni tavaks oli publitseeritud kongressi kogumik: mahuka kaheköitelise kogumiku asemel ilmus trükituna üksnes plenaarloengute osa, ülejäänud ettekanded avaldati elektrooniliselt, raamatuga kaasas käinud CD-na.² Järgnevalt

vahendame vaid valikulisi tähelepanekuid, mida igauks meist (enda jaoks) kongressil üles noppis, mis meid ajendasid kaasa arutama.

Sõnaraamatu kasutajast ja kasutamisest

Eesti leksikograafia on seisus, kus mahukate ja põhjalike, nn akadeemiliste sõnaraamatute tegemisel on läbitud kas päris esimene ring, nagu 2007. aastal valminud seletussõnaraamatul, või on vahemaa eelmiste samalaadsete sõnaraamatutega juba nii pikk ja/või tüüp sedavõrd erinev, et järjepidevusest rääkida ei saa (näiteks 2003. aastal ilmunud soome-eesti suursõnaraamat ja lõpujärgus olev viieköiteline eestivene sõnaraamat); erandiks on nüüd umbes seitsmeaastase intervalliga ilmuv õigekeelsussõnaraamat, millel on kujunenud oma järjepidevus ja traditsioonid. Kui esimese omalaadse sõnaraamatu puhul on leksikograafi põhimure hõlmata võimalikult täielikult kogu materjal ja leida selle jaoks sobivad esitusviisid, siis järgmiste puhul tõuseb palju olulisemal määral esile algul ehk müütilisena tunduv sõnaraamatu kasutaja. Aga kas sõnaraamatu kasutaja jääbki tabamata olendiks või on tema kohta võimalik üht-teist enne teada saada, kui järgmist sõnaraamatut koostama hakatakse? Või teisisõnu, kas mujal maailmas juba ammu esile kerkinud uued probleemid ja nende lahendused saavad peagi ka meie tööküsimuseks (ning ehk ka vastuseks) või mitte?

¹ Eelmise kongressi kohta vt M. L a n g e m e t s, A. L o o p m a n n, E. V e l d i, Märkmeid Torino leksikograafiakongressilt Euralex 2006. – Keel ja Kirjandus 2006, nr 12, lk 1012–1016.

² Proceedings of the XIII Euralex International Congress. E. Bernal, J. DeCesaris (eds.). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, 2008.

Kasutajasõbralikkus oli kindlasti üks selle kongressi märksõnu. Sõnaraamatute kasutusuringud, millega tegeldud ligi pool sajandit,³ on viinud üleüldise järelduseni, et kasutaja oskus sõnaraamatuga töötada erineb omaaegsete leksikograafide eeldatust drastiliselt ja nii on kasutajasõbralikkus n-ö uue põlvkonna sõnaraamatute kirjeldamisel sageli esinev positiivne tunnus sõna, mille sisu tihtipeale täpsemalt ei avatagi, nii üldarusaadav peaks see olema. Selle kõrval püsib ja on intrigeeriv küsimus, kas on võimalik sõnaraamatuoskusi siiski ka õpetada, ja kui, siis mida täpsemalt ning kuidas.

Robert Lew (Adam Mickiewiczi Ülikool) tutvustas Poola kooliõpilastega tehtud katset, mille eesmärk oli selgitada, millised sõnaraamatuoskused on parimini õpetatavad. Katsele eelnes küsitlus, mille tulemused olid ootuspärased: katsealused väitsid end oskavat sõnaraamatut kasutada, katse tulemused seda aga ei kinnitanud. Katse käigus „peideti” sõnaraamatuoskuste õpetamine keeletundidesse ja tulemusi võrreldi kontrollgrupiga, kus sõnaraamatut kasutati tavapärase keeleõppevahendina. Katse tõi esile, et tegelikult paranesid sõnaraamatu kasutamise oskused mõlemas rühmas, ent esimeses ca 40% võrra rohkem. Üllatav oli aga oskuste omandatavuse väga erinev määr: nii paranes näiteks oskus mõista sõnaraamatus sisalduvat sotsiokultuurilist infot kordi rohkem kui oskus aru saada sõnaartikli struktuurist, väga palju paranes ka foneetiliste sümbolite mõistmine, samas oskus sõnaliiki tuvastada mitte eriti jne. Jutud, et sõnaraamatu kasutusjuhised on mõttetud ja muutmistabelid tarbetud, sest keegi neid nagunii ei loe ega

³ Selle ja ka Eestis tehtu kohta vt R. Mägi, Eesti koolilaps sõnaraamatu kasutajana. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu Aastaraamat 2. Toim H. Metslang, M. Langemets. Eesti Rakenduslingvistika Ühing. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2006, lk 153–170.

uuri, on liialdatud, samal ajal tuleks kasutaja ootusi ühelt poolt ja võimeid teiselt poolt uurida rohkem, kui seda seni Eestis tehtud on.

Mõtlemapanev paralleel tekkis, kooliates Juliane Kleini (Leipzig Ülikool) ettekannet sellest, kuidas õpetatakse lastele sõnaraamatuoskusi Lõuna-Aafrikas. Küsimuse all olid *online*-sõnaraamatud, sest paber kandjal traditsioonilisi raamatuid pole Aafrika lastel piisavalt käepärast ja nii on iseenesest väga kasutajasõbralikud internetisõnaraamatud nende laste esimene kokkupuude sõnaraamatutega üldse. Sellises olukorras vajatakse teistsugust juhatust: mis aadressidelt sõnaraamatuid leida, kuidas päringuid teha jne. Globaliseerunud maailm on muutunud väga ühetaoliseks. Tegelikult ei tea me, kui palju eesti lapsi alustab tutvust nii omakeelse kui ka laiema sõnaraamatumaailmaga just samal moel, sest „kes siis enam sõnu raamatust vaatab”. Mõeldes välja järjest nutikamaid nippe, kuidas sõnaraamatut kokku panna, ei tasu meelest lasta ka seda suhtumist.

Õppesõnastikest

Ootuspäraselt eriti just elektroonilistest õppesõnastikest, aga ka traditsioonilistest pabersõnastikest räägiti palju. (Olgu vahemärkusena öeldud, et Eestis puudub see üksikeelse sõnastiku tüüp.) Adam Kilgarriff (Lexical Computing Ltd) tutvustas viie mehe ettekandes leksikograafi elektroonilist töövahendit GDEX, mis valib etteantud kollokatsioonide järgi korpuselausete seast välja mõistliku hulga sobivaimaid näitelauseid (kollokatsioonid leitakse teise töövahendi Sketch Engine'i abil). Ettekanne käsitles inglise keele õppesõnastiku näitelauseite valiku kriteeriume (10–25 sõna pikk, mõistetav ilma kontekstita jne), mis ühtaegu tähendab ka sammukest edasi keeleõppija ja keelekorpus interaktsioonis/lähendamisel.

Nende kriteeriumide põhjal on näiteks automaatselt saadud 8000 lisanäitelauaset „MacMillan English Dictionary” elektroonilisse versiooni, valikukriteeriumide hindamise-täpsustamise ja valimisprogrammide täiustamise kallal töötatakse edasi.

Näidetest natuke teises võtmes rääkis Ari Kernerman (Iisrael) oma kergelt vanamoelises ettekandes, mis keskendus üldiselt küsimusele, kuidas teha paremaid sõnaraamatuid. Käsitluse aluseks oli viis suurt inglise keele õpeseõnastikku. A. Kernerman on korpusest võetud näidete vastu, sest korpuse näitelauased sisaldavad palju liiast ja ebavajalikku. Parimaks peab ta leksikograafi omanäiteid: korpustest otsitagu kollokatsoone, näitelauased koostatagu nende põhjal ise. Samuti oli ta entsüklopeediliste definitsioonide vastu, sest üha kasvav entsüklopeedilise info hulk sõnatähenduste seletustes vähendab kasutajasõbralikkust. (NB! See väärib järelemõtlemist!) Kuigi A. Kernerman lähtus ükskeelsetest õpeseõnastikest, laiendas ta lõpuks samad põhimõtted muudegi sõnaraamatute peale.

Sõnastikusüsteemidest

Kõne all oli juba kuuldud-nähtud süsteem Tshwanelex,⁴ mida tutvustas Gilles-Maurice de Schryver (Genti Ülikool). Tema ettekanne ei olnud väga sügavutiminev, aga kõlama jäi idee, et programm on äärmiselt paindlik, muude arvukate kasulike omaduste seas saab importida ja eksportida XML-i ja HTML-i.

Sõnaraamatu ISO standardist

Juttu oli ka sõnastike ISO standardist 1951, mille abil püütakse vähemalt

⁴ Sellest on juttu eelmise kongressi ülevaates, vt M. Langemets, A. Loopmann, E. Veldi, Märkmeid Torino leksikograafiakongressilt Euralex 2006, lk 1015.

mingil määral ühtlustada sõnastike ülesehitust, peamiselt kirjete formaalset struktuuri ja neis leiduvaid andmeid. 2007. aastal anti välja selle standardi uuendatud, parandatud ja täiendatud versioon. Sama aasta augustis algatati veel ühe standardi koostamine, mis samuti puudutab sõnastikke, aga natuke teise nurga alt, käsitledes sõnastike turustamist ja avaldamist.

Uutest sõnadest

Huvipakkuv oli kuulata, kuidas registreeritakse uusi sõnu sellise suure keele korral nagu inglise keel. Ruth O'Donovan (Chambers Harrapi kirjastus) andis ülevaate, kuidas valitakse neologisme Chambersi ükskeelsesesse sõnaraamatusse. Leksikograafide käsutuses on regulaarselt täienev korpus (hõlmab ilukirjandust, populaarteaduslikku kirjandust, ajalehti-ajakirju, kõnekeelt, veebi ja blogide keelt), millest uudisõnu aitab (referentskorpuse toel) avastada automaatne sõnajälitussüsteem. Eriprogramm järjestab uued sõnad korpuses esinemise sageduse alusel. Leksikograafid saavad automaatselt genereeritud uute, sõnaraamatust puuduvate sõnade loendi ja sagedusloendi ning nad varustavad iga uudisõna (kuus umbes 600 sõna) sobiva staatusega. Nõnda registreeritakse kõik keelde lisanduv. Enne kui uus sõna sõnaraamatusse jõuab, jälgitakse tema püsijäämist ja tegelikku kasutamist. Automaatse süsteemi puudused (trükivigadest tulenev, võorkeelsed sõnad jms müra) korrigeerib inimkäsi. Lisaks toimib ka vana hea sedeldamine, kuid uues kuues – arvutis. Väljavalitud tekstidest otsivad ja registreerivad neologisme selleks volitatud inimesed ja Chambersi kirjastuse toimetajad. Iga uudisõna varustatakse autentse näitelausega ja allikakirjega ning seejärel rändavad need edasi uute sõnade andmebaasi. Rõhutati sellise käsitluse

plusse: sõnade uusi tähendusi ei olekski mõeldav teisiti kätte saada, aga nii tulevad esile ka uued kirjakujud, näiteks muutused kokku-lahkukirjutuses: vajaduse korral saab kasutuse alusel siis märksõnu korrigeerida. Leksikograaf saab lingi kaudu ülevaate iga uudissõna tegelikust kasutamisest, mis aitab tal hinnata, kas võtta sõna sõnaraamatusse (nagu teada, pole sagedus ainuke näitaja). Pabersõnaraamatu täiendamisel on kolme- kuni viieaastane tsükel, tulevast *online*-sõnaraamatut plaanitakse täiendada kord kvartalis. Oluline on korpuse arendajate ja leksikograafide koostöö. Eestis on ses valdkonnas veel arenguruumi, niisugust pidevalt toimivat hoolikat uute sõnade registreerimise süsteemi (koos kõigi vajalike tööriistadega) meil seni pole. On küll toimiv keelehoole, kuid seda tasuks täiendada uudissõnade tegeliku kasutamise süsteemse jälgimisega ja hindamisega.

Kõnest ja kõnelejast ehk sõnaraamatu pragmaatikast

Sõnaraamatu puhul kerkib alati esile stiilmärgendite kasutamine. Enamasti on räägitud märgenditest seoses tähendusseletusega, seega tavaliselt sellest vaatepunktist, kas neid kasutada ning millised nad peaksid olema. Märgendid ise ja see, millist semantilist sisu nad kannavad, on märksa harvem huviorbiiti tõusnud. Kate Wild (Glasgow' Ülikool) võrdles märgendite kasutamist ajas, võttes aluseks Johnsoni (1755), Websteri (1828) ja Oxfordi (OED, 1884–1933) sõnaraamatud. Pidades stiilmärgendeid kõige subjektiivsemaks tööloiguks tänapäeva leksikograafias, nentis ta, et kuna puudub absoluutse tõe kriteerium, sõltub märgendite panemine üksnes toimetaja (ja ta nõuandja) suvast. Samal ajal võib märgend ise olla semantiliselt mitmeti mõistetav. Näidetena vaatles ta märgendite *vul-*

gar (vulgarism) ja *popular* (üldkeelne, rahvakeelne, ka madalstiilne) tähenduse muutumist enam kui 150 aasta jooksul. Kui Johnsonil tähendas *popular* pigem lihtrahva keelt, ka lihtsalt kõnekeelt, siis nii Webster kui ka OED võtsid selle märgendi kasutusele, eristamaks üldkeelset sõna terminist (seega sarnaselt meie ÕS-iga). Märgend *vulgar* on Johnsonil märksa neutraalsemas tähenduses kui Websteri sõnaraamatus ja OED-s. Märgendite kaudu torkab silma Johnsoni preskriptiivsus ja OED taotletav objektiivsus.

Geart van der Meeri (Groningeni Ülikool) sõnum oli üsna ühene: ei märgenditele! Argumendiks tõi ta ühelt poolt selle, et kui kasutatakse ainult märgendit, ei ole võimalik aru saada, millises olukorras see kehtib (näiteks ei ütle pelk *halvustav* meile ju seda, kes keda ja millises olukorras selle sõnaga halvustab). Põhjalik infoandmine nõuaks justkui veelgi enam erinevaid märgendeid, samal ajal näitavad vastavad uuringud, et märgendite rohkus on kasutaja mälu omaette proovikivi. On teada tõsiasi, et õpitakse märgenditest mööda vaatama, neid mitte märkama. Teisalt tõi ta näiteid, kus polegi kasutatud märgendit, ent konnotatsioon on esitatud tähendusseletuses. Järgnevalt viitas ta näidetele, kus peale märgendi on tähendusseletuses korratud seda, mida märgend niikuinii juba ütleb. G. van der Meeri arvates saab peaaegu kõik sõnad ära seletada ilma märgendeid kasutamata. Iseasi, et mõne sõna puhul võtab põhjalik seletus liiga palju ruumi. Sellisel juhul tuleks eraldi otsustada. Ilmselt nõuavad just tundlikud sõnad (nt *nigger*) pikemat seletust, neutraalsemale sõnavarale piisab napimast kirjeldusest. Lõpetuseks tegi ta ettepaneku unustada märgendid ja panna nendes väljendatav info sinna, kuhu see kuuluvat: tähenduse seletusse. Küllap sõltub igast üksikust sõnaraamatust, kas selline uuenendus sobib või mitte.

Ka Natalja Ševtšenko (Lyoni Ülikool) pakkus välja uue lahenduse kõnekeelse, slängisõnade, argoo ja vulgarismide stiilmärgendite määramiseks. Umbes 50% puhul tema küsitluses esinenud sõnadest erinesid prantslaste üldsõnaraamatu „Le Petit Robert” märgendite küsitluses osalenute antud hinnangust. Olles leidnud sõnade õiged (prantsuse n-õ tavainimeste esitatud) märgendid, andis ta neile neutraalsed ukrainakeelsed vasted, misjärel ukrainlased andsid neutraalsele ukraina sõnale markeeritud ukraina vaste selle registri põhjal, mis N. Ševtšenko oma küsimustikuga prantsuse keeles oli tuvastanud. Selline sotsiolingvistiline lähenemine (pööruda markeeritud sõnade tähistamisel ja tõlkimisel tavakõneleajate poole) aitaks tema hinnangul oluliselt vähendada praegu leksikograafias nende sõnade osas nii levinud subjektiivsust. Loomulikult nõuaks see tohutut aja- ja energiakulu, mis ei oleks kirjastustele ilmselt vastuvõetav.

Semantilistest tüüpidest sõnaraamatus

Semantilised tüübid on abstraktsed abivahendid, üldistused, mis seostuvad ennekõike tesaurustega (mis ju ka sõnaraamat, aga mõisteline, maailma liigitav), aga ka automaatse lauseanalüüsiga. Kui tesaurustest saadakse teada, kuidas me maailma sõnadega jaotame ning mis sõnad on ühe tähenduse piires enam-vähem võrdväärsed (sünonüümid), siis seda, kuidas semantilised tüübid on seotud keelekasutusega, tesaurusest välja ei loe. Mõnikord on ontoloogiat kipunud pidama asjaks iseneses, mis tehtud mõttega, et kõik sõnad ära paigutada. Patrick Hanks ja Elisabetta Ježek (Masaryki Ülikool, Brno) näitasid, kuidas tuleks semantilisi tüüpe osata kasutada ka tähendusepõhises sõnaraamatus. Osaliselt on seda laadi asju suurtes ükskeelsetes

sõnaraamatutes varemgi kasutatud: näiteks on pikkade seletuste juures tarvitatud lühivihjeid (fraase või sõnu, mis kohati tüübiga kattuvad, nt INIMENE), et hõlbustada paljudes tähendustes orienteerumist. Või on selle toel korraldatud fraseologia esitust. Seekord aga kõneli uut tüüpi, nn mallisõnaraamatust („Pattern Dictionary of English”),⁵ kus korpusepõhiselt on täielikult kirjeldatud iga verbi iga harilik tähendus. Mall koosneb verbivalentsidest, mille juures on esitatud semantilised tunnused ja muu oluline info (semantilised tüübid iseloomustavad argumente). Mall seob sõnatähenduse pigem kontekstiga, kui käsitleb seda omaette, isoleeritult. Rõhutada tuleb, et sõnaraamatu kasutajana on ennekõike silmas peetud siiski automaatset analüüsi, mitte inimest, s.t lahendada on püütud sõnatähenduse ühestamise probleemi. Samal ajal on nad silmas pidanud ka keeleõpet. Leksikograafiat ja lingvistilist teooriat pole kunagi olnud kerge kokku viia, aga P. Hanks usub, et mõnel juhul, jälgides tegelikku (ja ainult tüüpilist) keelt, on võimalik saavutada harmoonilist ja loovat suhet. Ka üldine keeleteooria peaks tema meelest lähtuma sõnast, empiirilistest andmetest, kuidas sõnad (süntaktiliselt) käituvad, mis nendega (*resp.* nende tähendusega) põhimõtteliselt toimub, s.t lähtuda ei tohiks üliabstraktsetest süntaksimudelitest.

Malli idee seisab selles, et ta on põhimõtteliselt produktiivne. Verbimallis on argumendi positsioonid enamasti nimisõnad (või muud sõnarühmad), tüüpiliselt on need rühmad sünonüümid. Nimisõnamallidel pole sageli süntagmaatilist struktuuri – paljudel muidugi ka on, eriti deverbaalidel (mis sageli kordavad alusverbi oma). Aga nimisõnade oluline omapära on, et nad võivad lausungi osalisena moodustada mitmesuguseid, nn ilma struktuurita kooslu-

⁵ Sõnaraamatu autor on Patrick Hanks, kes pidas sel teemal eraldi ettekande.

si, aga funktsioneerida ikka üsna samamoodi (nagu verbid): nimisõnad suudavad välja pakkuda (või isegi peale sundida) võimalikke tõlgendusi puhtalt oma olemasoluga teatavas lausungis.

Mallisõnaraamatus on verbi tähendus(ed) esitatud implikatuurina, mis meenutab sõnaraamatu seletust (vt näidet). Näiteks inglise *amble* ('lonkima') mall oleks selline (eestindatud seletussõnaraamatu põhjal):

lonkima

MALL: [[INIMENE/LOOM]] lonkima

[ILMA OBJEKTITA] [ADVERBIAAL[SUUND]]

IMPLIKATUUR: [[INIMENE/LOOM]] kõnnib kiirustamata, uitab (ringi) teatavas [SUUNAS]

KOMMENTAAR: [SUUND] on peaaegu alati süntagmaatikas olemas, kuigi see on semantiliselt ebaoluline, sest verbi fookuses on liikumise viis, mitte suund

NÄIDE: läksime lonkides; koer longib karja järel; kus sa lonkisid terve päeva

Nimisõnade loetlemise asemel sisaldab mall semantilisi tüüpe, s.t leksikaalseid rühmi (siin: INIMENE/LOOM), kuhu sellesse malli sobivad nimisõnad kuuluvad. Seletussõnaraamatu tähenduse seletus ['(sihitult ja) kiirustamata, aeglasel sammul kõndima; (ringi) hulkuma, uitama'] ütlebki sedasama, siiski väljendamata subjekti (kes implitsiitselt tuleb esile näitelausestes).

P. Hanks on esitanud iga malli juures ka sagedusandmed (kasutades Word Sketchi korpusetöötluse andmeid). Sellistest sõnarühmadest kõneleb ta kui hajuvate servadega rühmadest: servale jäävad alati piiripealsed juhtumid. Ühesõnaga, jälgida ei tuleks mitte lihtsalt sünonüüme, vaid selliseid semantiliselt sarnaseid sõnu, mille süntagmaatiline struktuur lausungis on sarnane ning mis käivitavad teiste sõnade (verbide) samalaadseid tõlgendusi. Samuti võib olla, et mõnikord ei saa sõnu hästi rühmitada hierarhilise liigisuhte või asja

osade järgi, vaid pigem näiteks eesmärgisuhte järgi: s.t vahel pigem on parem küsida *milleks see on?* kui *mis see on?* või *millest see koosneb?* Teistel juhtudel võib osutuda otstarbekaks küsida aksioloogiliselt: *kas see (seos) on hea või halb?* (vrd näiteks tõlgendusi, mis seostuvad verbidega *ässitama* ja *julgustama*). Hea ontoloogia rühmitab sõnu selliste omaduste järgi ning need tuvastatakse tegeliku kasutamise põhjal (korpuses). P. Hanksi arvates on keele süntagmaatilist aspekti – nii süntaktilisi verbikonstruktsioone kui ka muud, struktureerimata lähimbrust – kuni viimase ajani (inglise) leksikograafias tõrjutud.⁶ Ometi on sõnadel tõlgendus üksnes kontekstis, mitte isoleeritult.

Traditsioonilises sõnaraamatus on sõnad järjestatud alfabeetiliselt ning tähendused loetletud, harilikult nummerdatult. Sel viisil organiseeritud sõnaraamat ei suuda süntagmaatika kohta öelda palju rohkem kui leksikaalne hierarhia. Sõnaraamatud piirduvad parimal juhul esmataseme, regeeriva verbi süntaksiga, jättes mainimata muid (semantiliselt) olulisi laiendeid. Uuriija rõhutab, et tõlgenduse peaks andma pigem (verbi) mallile, mitte sõnale. Järgmine samm oleks tuvastada argumendi rollis oleva nimisõna semantika ja määratleda piirid, kuumaaani (kui paljude eri verbideni) üks või teine sõnarühm võib „venida”.

Uuest leksikograafiraamatust

Kongressil tutvustati ka uut mahukat leksikograafia käsiraamatut: B. T. Sue Atkinsi ja Michael Rundelli teost „The Oxford Guide to Practical Lexicography” (New York: Oxford University

⁶ Erandiks peab ta Igor Melčuki prantsuse keele kombinatoorika sõnaraamatut „Dictionnaire explicatif et combinatoire du français contemporain” (Montréal: Les Presses de l'Université de Montréal, 1984–), millele vastet inglise leksikograafias ei ole.

Press, 2008). Küllaltki mahukas raamatus antakse ülevaade kõigist töö etappidest, millega üks- ja kakskeelse sõnastike koostamisel – vähemalt ideaaljuhul – kokku puututakse. Alates sõnastiku tüübi ja ülesehituse üldisest planeerimisest (sihtgruppi ja turunišši arvestades) ja lõpetades väga konkreetsete näpunäidetega sõnastikuartiklite koostamiseks.

Järgmisel korral kogunevad Euroopa leksikograafid 2010. aastal Friisimaal Leeuwardenis.

MADIS JÜRVISTE,
MARGIT LANGEMETS,
MAI TIITS, TIIA VALDRE,
PIRET VOLL